

ZPRAVODAJ Č. 60

LEDEN - ÚNOR 2026

REGIONÁLNÍ FOLKLOR DO ŠKOLY

NÁRODNÍ
ÚSTAV
LIDOVÉ
KULTURY

Z P R A V O D A J 60

Leden – únor 2026

Na Nový rok o slepičí krok.

Na Tři krále o krok dále.

Na Hromnice o hodinu více.

Milí přátelé – paní učitelky, páni učitelé a milé děti,

všechny vás pozdravujeme v roce 2026. Přejeme vám, aby to byl dobrý rok.

Jsme přesvědčeni, že k tomu můžeme přispět každý z nás. Třeba tím, jestli umíme pomáhat nejen sobě, ale i druhým. Co myslíte, je tomu tak?

Abyste se nad tím mohli všichni společně lépe zamyslet, vybrali jsme pro vás slova, která napsal Dalajláma, tibetský duchovní vůdce:

„Hlavní smysl v životě je pomáhat druhým. A když jim nemůžete pomoci, alespoň jim neubližujte.“

Tak krásné přemýšlení i pomáhání, milí přátelé!

A.Sch. M.M. L.M. I.J.

Svoje zprávy posílejte do 20. února.

I. Aktuálně

Naše letošní téma:

Jak děti dříve pomáhaly. I když pomáhaly, vždy našly čas na hru.

V lednu a únoru se budeme věnovat tomu –

jak děti pomáhaly hlídat mladší sourozence.

II. Co proběhlo

Zprávy ze škol, tedy od vás

Na konci minulého roku jste mnozí slavili svátek sv. Martina. Vzpomínáte?

Ve školní družině v Březůvkách děti prožily týden se svatomartinskou husou. Vyzkoušely si draní peří i psaní husím brkem.

Svatý Martin a příprava na Vánoce v Krmelíně

Žáci z 1. třídy při svatomartinské obchůzce školy

Pečení perníčků v rámci pracovních činností

Svatý Martin v Lažánkách (zkrácená verze přiložené zprávy):

„Dne 11. 11. 2025 uspořádala naše Základní škola v Lažánkách tradiční oslavu svátku svatého Martina. Po slavnostním zahájení v podobě vystoupení následoval lampionový průvod (lampiony dříve přichystaly děti v ŠD), na kterém čekalo několik zastavení, kde žáci 5. třídy připomněli známou legendu doplněnou vydařenými obrazy ze života svatého Martina. Závěr celého průvodu i večera bylo společné posezení u ohně při opékání špekáčků i s dalším dříve připraveným pohoštěním.“

V MŠ **Moravské Nové Vsi** zpracovávali téma sv. Martina celý týden. Děti plnily úkoly všech oblastí. Seznámily se s příběhem Martina, příběh dramatizovaly, vyprávěly podle obrázků. Cvičení bylo motivováno koníčky, husami, děti překonávaly překážkovou dráhu, zvládly jízdu na koni. Různými technikami tvořily koně, podkovy a husy, zpívaly k tématu lidové písně (Já mám koně, Když jsem husy pásala, Haj husičky od vodičky, Ej, pase dívča husy). Všechny třídy se vydaly na vycházku – za husičkami.

V **MŠ Vitějovice** napekly děti svatomartinské rohlíčky a večer sehrály scénku ze života sv. Martina rodičům. Poté se všichni vydali s lucerničkami průvodem celou obcí. Tuto obchůzku zakončili pohoštěním s paní starostkou.

V **MŠ a ZŠ v Ostopovicích** si společně se dnem sv. Martina připomínali válečné veterány. Připomněli si tak statečnost a obětavost těch, kteří nám zajistili svobodu.

Zamyslete se – co mohou mít sv. Martin a váleční veteráni společného?

Pečení obřadního pečiva

Do Zpravodaje se nám sešlo několik podobných zpráv o pečení obřadního pečiva, kdy lektorkou byla paní **Růžena Vinciková**. Děkujeme za zprávy a přikládáme je „upečené“ hezky všechny pohromadě.

Mikuláše, čerty i anděla si upekli prvňáci v **ZŠ Vodňanská v Prachaticích**.

I třída **2.A z Volyně** se pustila do mikulášského pečení. Po vydařené práci si nezapomněli zazpívat a zatancovat.

Posvícenské mětýnky si s pomocí Růženky upekli ve **Vitějovicích**.

Adventní čas u vás

Dolní Rožínka

Krásný advent spolu prožily děti z **mateřské školy**. Mikuláš, čert a anděl odstartovali období plné očekávání i objevování. Vyrábění, písničky, hry na sněhu, obdarování seniorů v domově pro seniory i výroba adventního kalendáře. To vše provázelo krásné období blížících se Vánoc.

Žáci **třetí třídy** strávili advent projektovým vyučováním. Při tomto učení objevovali tajemné postavy – od něžné svaté Barborky přes štědrého Mikuláše s jeho doprovodem až po mlčenlivé Lucky. Každý prosincový den provázely žáky tematické úkoly, díky nimž objevovali hlubší význam adventního času. Celý projekt pak uzavřelo radostné setkání se spolužáky z první a druhé třídy ve vánočních dílničkách s kouzelným tématem „Vánoce u staré chalupy“.

Nádvoří zámku v **Dolní Rožínce** ožilo ve čtvrtek 18. prosince tradičním setkáním u živého betléma. Tato oblíbená akce je již několik let pevnou součástí aktivit projektu Tady jsme doma.

ZŠ Ostrava-Proskovice

Každý adventní pátek ve škole rozsvítili jednu svíčku na adventním věnci a jedna třída měla krátké vystoupení k svaté Kateřině a Ondřeji, Mikuláši, Lucii a Štědrému večeru. Rytmizace, básně, písně, zvyky a tradice – to vše k těmto pátkům patřilo.

Ve škole uspořádali také již tradiční dílničky, kde tvořili rodiče s dětmi. Mimo tvoření se mohli zúčastnit také stanovišť, kde se dozvěděli o adventu a pranostikách okolo něj.

I zde vyráběli přáníčka do domovu seniorů.

MŠ Moravská Nová Ves

Děti ve škole napekly linecké cukroví a vanilkové rohlíčky, které poté ochutnaly spolu s rodiči na Vánočním zpívání na zahradě MŠ. Mezi koledy zařadili i koledu ze Zpravodaje Hopsa, pacholátka.

Děti nejen pekly, ale také tvořily a zkoušely si různé tradice.

MŠ a ZŠ Ostopovice

Ve spolupráci s obcí proběhlo rozsvěcení vánočního stromu společně s jarmarkem, na který také žáci i rodiče přispěli svými výrobky.

Stodola – vstupní brána do Mateřské a Základní školy Ostopovice – se v posledních dnech před vánočními prázdninami proměnila v kouzelné místo plné vánoční pohody.

Pro návštěvníky zazpívali v pátek všichni – od nejmenších dětí z mateřské školy, přes žáky základní školy až po pedagogy. V sobotu večer vystupoval Háječek – dětský folklorní soubor, který doprovázela hudba muziky Hájek. Zazpívaly i maminky dětí a žáků – babe z Vostopovic.

MŠ Na Paloučku Doubravník

I přes velkou nemocnost žáků zvládli ve škole nazdobit stromeček a sestavit betlém. Za zprávy děkujeme.

Za **čtvrťáky z Prachatic ze ZŠ Národní** zavítaly pracovnice Prachatického muzea s předvánočním programem "Perličkové ozdoby z Poniklé – živá tradice Unesco". Žáci se dozvěděli o unikátnosti těchto ozdob, a dokonce si i svoje vlastní vytvořili.

Lažánky

Závěr školní výuky před vánočními prázdninami žáci strávili dekorováním vánočních baněk. Žáci lepidlem kreslili na povrch baněk ornamenty, které zasypali třpytkami, po zaschnutí učitelé ubrousili „nožky“ a opatřili kovovým závěsem. Domů si pak na vánoční stromeček odnesli svoji originální vánoční ozdobu.

Co dalšího jste zažili

MŠ a ZŠ Ostopovice

Zamykání studánek spojené s tvořením i pokusy s vodou.

Prvňáci oslavili den stromů procházkou do parku, kde poznávali lípy. Učením pod korunami lip si připomněli také vznik ČSR a posílili tak ctnosti hrdost a vlastenectví.

V říjnu proběhla výstava ovoce a plodů podzimu. Děti si vyzkoušely různé zpracování jablek, mohly si pochovat králíka, lehnout si do slámy nebo sednout za volant traktoru.

Návštěva hřbitova a pátrání po hrobech známých osobností Ostopovic.

Na co můžeme být hrdí

P í s ň o v n a

Na podzim v loňském roce vznikla **písňovna**. Nevíte, co to je? To je podobné jako knihovna. V knihovně jsou uloženy knihy a ty jsou sepsány v katalogu. Když si je chceme vypůjčit, uvedeme jméno autora, nebo název knihy, nebo o čem by kniha měla vyprávět.

V písňovně jsou uloženy lidové písně, ale nemůžeme je hledat podle autora. Autor lidové písně je neznámý. Nemůžeme hledat ani podle názvu, protože mnoho písní má stejný nebo podobný název, jen jsou odjinud.

Ale několik chytrých a pilných lidí se spojilo a vymysleli, jak na to. A tak si můžete říct, že hledáte písničku z Valašska třeba o jablku. A registr vám píseň vyhledá. Nebo ji můžete zapískat, zanotovat a registr ji také najde.

A kolik těch písní je? Zatím je jich uložených 15.000, ale našich lidových písní je mnohem a mnohem více.

Tak už víte, proč můžeme být hrdí na **písňovnu**?

Nápis dole je logo nově vzniklé instituce.

Jak děti dříve hlídaly sourozence?

Přečtěte si o tom vzpomínky víc než 100 let staré.

„...Došel sem ze školy, tak druhej třídy, a protože nás bylo pět, moseli sme sa o sebe postrat. Hned sém mosél ít poklúzat nebo řezat sečku a aby bylo meněj práce doma, celú dobu sem měl na zádoch v plachtice v létě a v chůvce v zimě uvázaného Fanoška. Zpomínám, že sem měl pořád mokré záda, plénky tenkrát nebyly. V létě to bylo dobré, ale v zimě sem měl záda aj omrzlé.“

Tak vzpomínal František Pavlíček, narozený v roce 1903 v Kunovicích.

Druhá vzpomínka není 100 let stará, ale skoro.

„...měl sem enom jednu sestru, ale protože naši byli sedláci a bylo moc práce, mosel sem sa o ňu starat já. Eště ani nechodila a už sem ju měl na starost. A tak sem s ňú hrával aj fotbal. Měl sem ju na zádoch přivázanú a když ně nekerý podvadil nohy, tož sem ju dom donésl aj podřenú. A za hlídání sem eště aj dostal...“

Vzpomíná František Habarta, narozený v roce 1932 v Kunovicích.

Hádanky

Hádanka pro děti ze základních škol

Milé děti, dnes máme pro vás připravenou opravdu těžkou hádanku. Lámete si rády svoje hlavičky logickými problémy? Zkuste to.

Čtyři kamarádi Alena, Bára, Cyril a Dan mají každý jednoho sourozence, o kterého se musí občas starat a hrát si s ním. Jména těchto malých sourozenců jsou: Tomášek, Emička, Petřík a Terežka. Každé malé dítě si nejraději hraje jinak. Zkuste zjistit, **kdo nejraději hraje karty a jak se jmenuje Danův bratříček, když víte:**

- Alenina sestra si chce hrát na obchod.
- Petřík má sestru, se kterou staví lego.
- Terežčina bratra Cyrila mrzí, že si Terežka nerada hraje s míčem.

Může vám pomoci tabulka, do které si budete zapisovat údaje:

Jména kamarádů	Jména mladších sourozenců	Oblíbená hra

Hádanka pro děti z mateřských škol

Milé děti. Dnes vás čeká těžká hádanka. V tabulce jsou obrázky hraček, s jakými si hráli vaše prababičky a pradědečci. V každém řádku, v každém sloupci i v každém malém čtverci vždy musí být všechny hračky. Některé se nám ale ztratily. Zkuste je do tabulky doplnit. Můžete je domalovat nebo vystříhnout z nápovědy a dolepit na správné místo.

Nápověda:

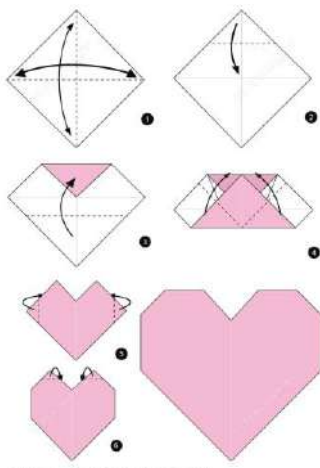
			
			

Nápady na tvoření

☀ Skládanky z papíru.

I když je to mezi sourozenci někdy těžké, pokud nějakého máte, určitě jste rádi, že je tu pro vás a vy pro něj. Udělejte mu radost a darujte mu srdíčko 😊

Píseň

Protože dnes ve Zpravodaji představujeme písňovnu a jelikož se bavíme o hlídání mladších sourozenců, zkusili jsme pro vás na písňovně najít píseň.

Nejprve jsme zadali slovo **bratr** a našli pro vás rozpočítadlo.

***Jeden, dva, tři – my jsme bratři;
kterej je to mezi námi,
co si zalez do ty slámy:
ten, ten, nebo ten,
vyhodíme ho z kola ven.***

Co myslíte, mohli se tímto rozpočítadlem společně bavit mladší a starší brácha?

Poté jsme zadali slovo **sestra** a vybrali písničku tuto:

208.

Z Kunderatic u Veselí n. L.

1. Vjím jednu vesničku,
ta je nad Labínem
nechci ji jmenovat,
vyhnali by mě ven —
[tudlydly - dla!]
2. Přišla sestra k sestře,
sestřičko, co děláš,
co tvému mužíčku
k obědu vaříváš? —
[tudlydly - dla!]
3. Já vařím šusterku,
posypu ji sejrem,
šusterku si sníme,
mlíka se napijem —
[tudlydly - dla!]
4. Já bych také ráda
na lívance pekla,
nemůžu je trefit,
zlosti bych se ztekla —
[tudlydly - dla!]
5. Rozmijlá sestřičko,
vem mlíko, kvasnice,
k tomu štipec mouky,
pleskni s tím do hrnce —
[tudlydly - dla!]
6. Pak rozdělej oheň,
přines plech litěnej,
plechovou sběračkou
po plechu rozlejevej —
[tudlydly - dla!]
7. Až po jedné straně
dost pečený budou,
vem malé dlátečko,
obrat je na druhou —
[tudlydly - dla!]

*Sourozenecké vztahy pokračují i v dospělosti. Mohla si dojít mladší sestra pro radu k té starší?
Nebo tomu mohlo být třeba i naopak? Co vy na to?*

Nářeční slovníček

Plachtička = konopné plátno s popruhy, užívalo se na trávu.

Chůvka = vlněný pruh látky, na němž dítě leželo. Pruh si pak matka nebo ten, kdo dítě nesl, omotal kolem těla.

Hra

☀ Přebírání provázků. (Manuál I, str. 134)

☀ „*Vsad' se, že napíšu přesně patnáct čárek!* “

Naučte se říkanku a při rytmičtém říkání dělejte čárky. Tučné písmeno vám napoví.

Píšu, píšu patnáct,

ještě jednou patnáct.

Jestli **já** je nenapíšu,

napiš **si** je sám.

☀ Uhodnete následující hádanku?

Bez nohou jsem, břicho mám!

Bez sluchu jsem, ucho mám!

Nedýchám, ale hrdlo mám!

Džbán

A tuto uhodnete?

Jednou dírou tam, oběma ven.

A když je ven, teprve je tam.

Kalhoty

☀ A nezapomeňte si společně zahrát **Měl Adam sedm synů....**

Pro učitele

Milé kolegyně, milí kolegové,

opět zdůrazňujeme, že Zpravodaj, který právě prohlížíte, není jen na jedno souvislé přečtení. Prosím přečtěte si ho nejprve sami a zvažte, jak celý text s mnoha náměty rozdělíte.

Nepochybuji o tvůrčích schopnostech každého z vás, ale z vlastní zkušenosti vím, že pobavit se s někým o tom, co a jak udělat, pomáhá najít řešení. Proto doporučuji, abyste o využití Zpravodaje mluvili nejen se svými nejbližšími kolegy, ale třeba i s kolegy odjinud, kteří jsou také v našem projektu. Naše společenství, jak je někdy zřejmé na WhatsApp, je krásné!

Několik informací

1. K textům pro děti

Texty zapsala při výzkumu PhDr. Romana Habartová. Najdete je ve sborníku příspěvků ze symposia Společenství dětí a kultura. NÚLK Strážnice

2. Prosím naplánujte si, kdy spolu s dětmi uskutečníte pátrání, jak pomáhali rodiče a prarodiče, když byli dětmi.

Záleží nám na tom, aby tento výzkum uskutečnila **každá škola v našem projektu**. Jen při dostatečném vzorku zkoumatelů můžeme výsledky zpracovat i smysluplně využít, třeba k publikování. Od vás je nejpozději čekáme do konce května.

V přílohách vám zasíláme ukázky, jak výsledky zpracovaly třetíáci ze ZŠ Národní z Prachatic s paní učitelkou Janou Sitterovou a druháci z Volyně s paní učitelkou Barborou Schwarcovou. Velice jim děkujeme.

3. Upozorňujeme:

Od **Tří králů (6.1.)** začíná masopustní období.

Trvá do **Popeleční středy**, která je letos **18.2.**

Dne **24.2.** je svátek **sv. Matěje** (Viz Manuál II, s.147 a Manuál III, s.65).

Dne **12.3.** je **sv. Řehoře**, konala se žakovská obchůzka. (Viz Manuál III, s. 65).

Přílohy

1. Vyprávění ze vzpomínek babičky (pokračování)... strana 25

2a Vyhodnocení dotazníků ZŠ Národní Prachatice (3. tř.) ... strana 26-28

2b Vyhodnocení dotazníků ZŠ Volyně (2. tř.) ... strana 29-32

K úvaze

Nevěřte všemu, co se vám k věření předkládá.

Zkoumejte a přesvědčujte se rozumem a pamětí o všem sami.

J.A.Komenský

Milé děti,

dnes pokračuji ve svém vyprávění o tom, jak jsme musela pomáhat s hlídáním malé sestry.

Do jedenácti let jsem byla jedináček – milovaný a opečovávaný rodiči. Povinnosti spočívaly jen v plnění úkolů mamince k ruce. O tom jsem vám vyprávěla minule.

Když se mi potom narodila sestřička Vlastička, na kterou jsem se strašně těšila, všechno se změnilo. Zpočátku jsem byla okouzlena maličkým tělíčkem, roztomilými drobnými ručkami a veselými očičky. Jako panenka.

Brzy jsem však poznala realitu: děťátko často pláče, musí se krmit, přebalovat, koupat, chovat, uspávat a také vozit na procházku. Začaly mi nové povinnosti a přibyla velká zodpovědnost! Žehlila jsem plínečky, vymývala lahvičky i dudlíčky, zpívala, ale nejvíc mě bavilo hrát divadélko s maňáskem u postýlky. U pohádek se sestřičce nejlépe usínalo.

Denní procházky s kočárkem mi kamarádky velmi záviděly a já jsem jim ráda Vlastičku půjčovala. Později kočárek vystřídaly v zimě sánky a v létě koloběžka. Hlídání nebylo snadné, protože Vlastička byla živá, neposedná, ráda lezla na všechna zábradlí, vše si dávala do pusy a olizovala i kliky. Samozřejmě jsem mohla za rozbitá kolínka, mokré botičky, zmrzlé ručičky, roztržené šatičky. Často jsem na ni měla zlost. Znovu a znovu jsem poslouchala, že jsem starší a musím mít víc rozumu. Připadalo mi to nespravedlivé. Ubrala mi dětství. Stejně jsem ji ale měla ráda.

A jak moc ji mám ráda, jsem si uvědomila, když dostala záškrť a šlo jí o život. Penicilin nebyl, bylo po válce. Na záškrť děti umíraly. Vlastička byla šest týdnů v nemocnici na infekčním oddělení. Každý den jsme za ní s maminkou a tatínkem chodili, ale pozorovat jsme ji mohli jen kukátkem ve dveřích, aby nás neviděla. Po uzdravení a příchodu domů jsme zářili štěstím a já ji tiskla k sobě, div jsem ji nezadusila. Vše jsem jí odpustila!

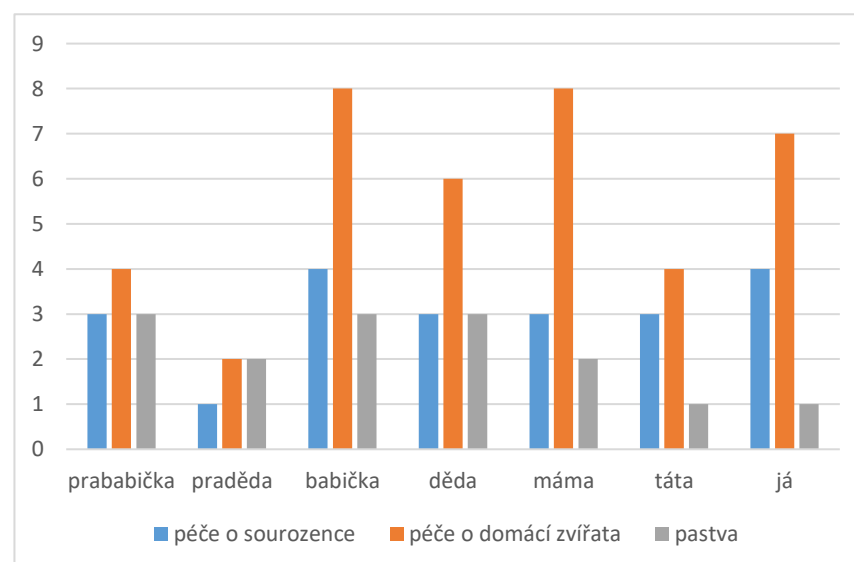
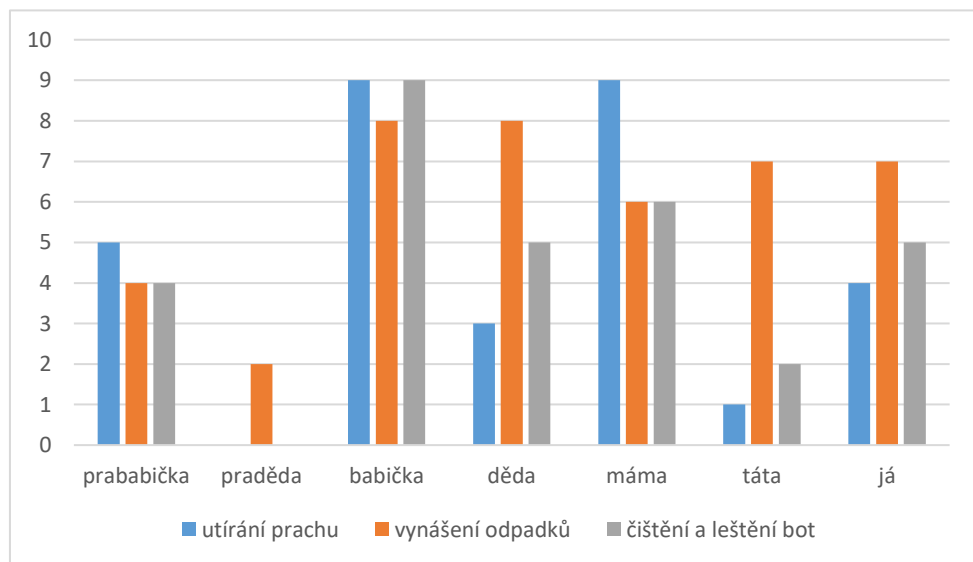
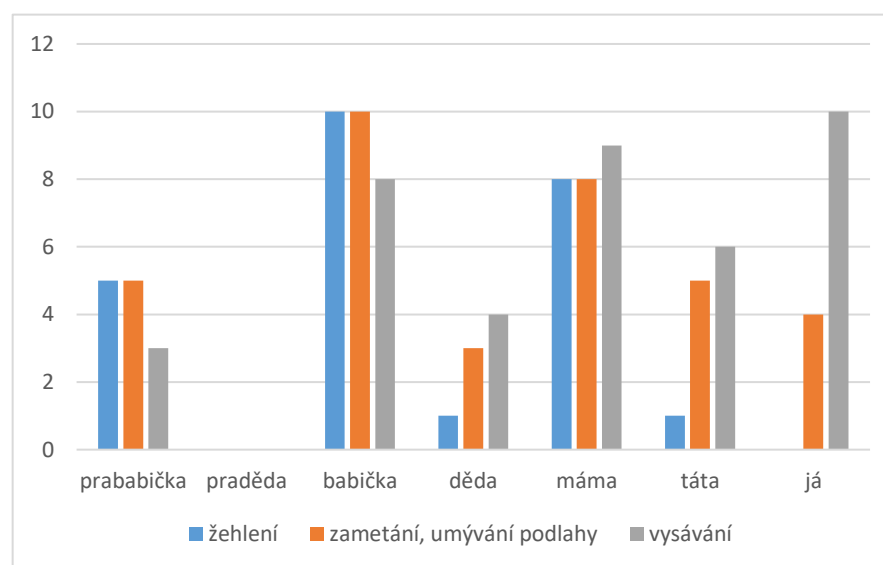
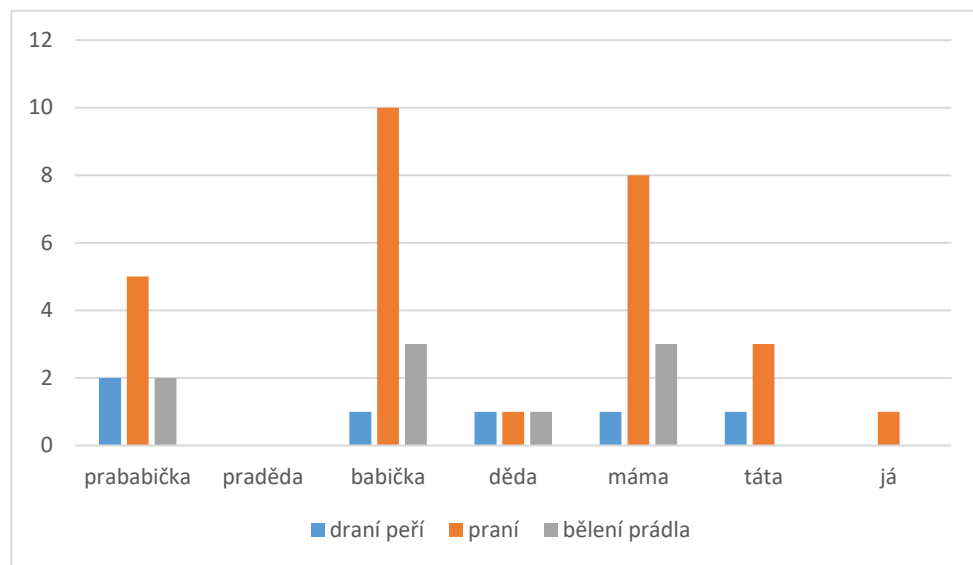
Dospěly jsme a každá měla svůj život. Teprve v důchodu jsme našly na sebe dost času a zažily mnoho krásných chvil na zájezdech a výletech. Jsem hrozně ráda, že ji mám!!!

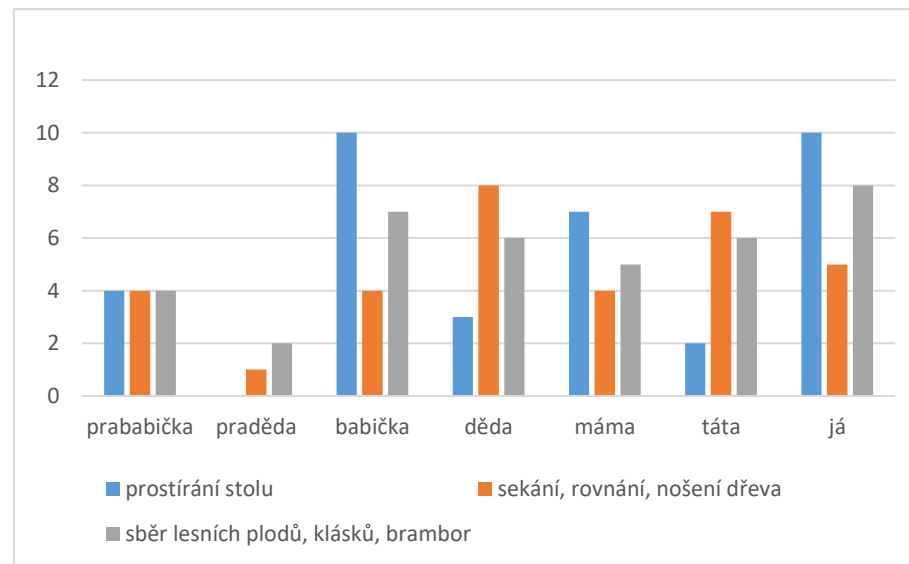
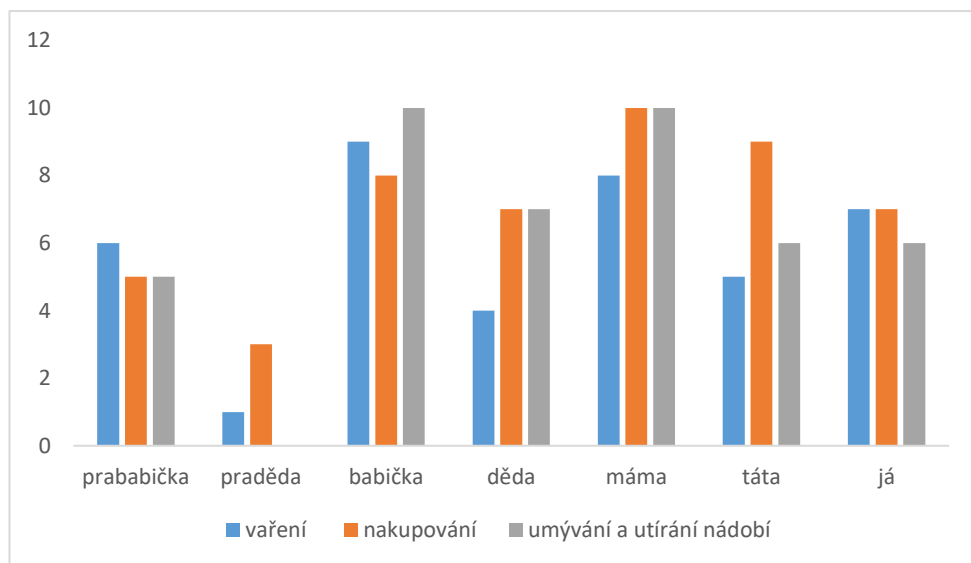
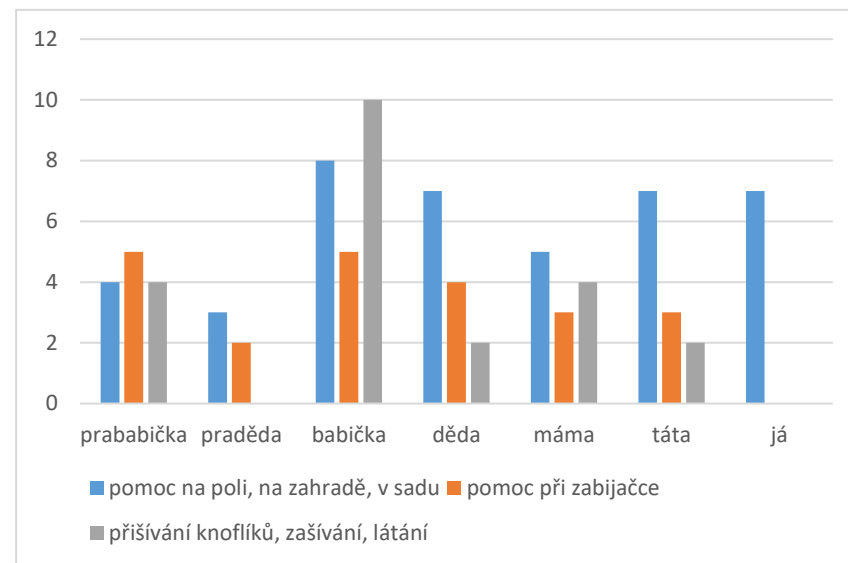
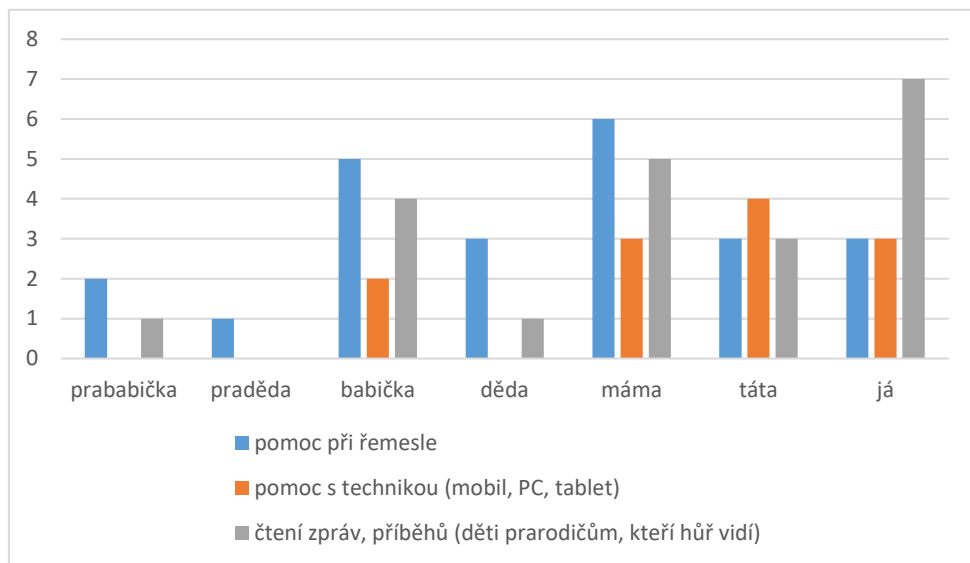
Zdraví vás prababička Eva, 90 let

Prababičce Evě děkujeme za pokračování jejího vyprávění. Jaké zkušenosti s hlídáním sourozenců máte vy? Máte mladší sourozence a musíte se o ně starat nebo jste naopak vy mladší a stará se o vás starší sestra nebo bratr? Mají to s vámi jednoduché?

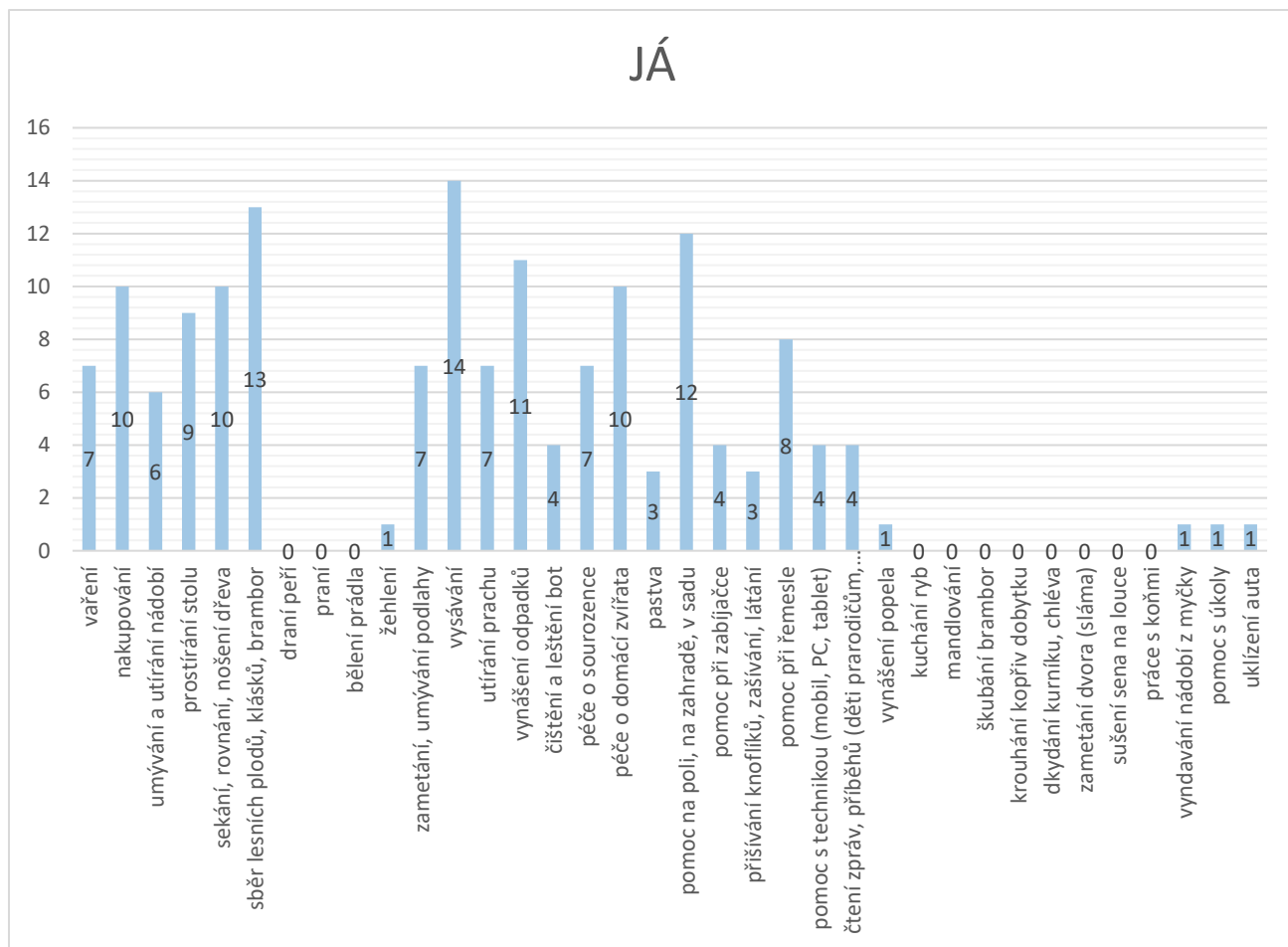
10 dotazníků

	prababička	praděda	babička	děda	máma	táta	já
<i>průměrný věk</i>	<i>87</i>	<i>88</i>	<i>61</i>	<i>66</i>	<i>37</i>	<i>44</i>	<i>8</i>
vaření	6	1	9	4	8	5	7
nakupování	5	3	8	7	10	9	7
umývání a utírání nádobí	5		10	7	10	6	6
prostírání stolu	4		10	3	7	2	10
sekání, rovnání, nošení dřeva	4	1	4	8	4	7	5
sběr lesních plodů, klásků, brambor	4	2	7	6	5	6	8
draní peří	2		1	1	1	1	
praní	5		10	1	8	3	1
bělení prádla	2		3	1	3		
žehlení	5		10	1	8	1	
zametání, umývání podlahy	5		10	3	8	5	4
vysávání	3		8	4	9	6	10
utírání prachu	5		9	3	9	1	4
vynášení odpadků	4	2	8	8	6	7	7
čištění a leštění bot	4		9	5	6	2	5
péče o sourozence	3	1	4	3	3	3	4
péče o domácí zvířata	4	2	8	6	8	4	7
pastva	3	2	3	3	2	1	1
pomoc na poli, na zahradě, v sadu	4	3	8	7	5	7	7
pomoc při zabíjačce	5	2	5	4	3	3	
přišívání knoflíků, zašívání, látání	4		10	2	4	2	
pomoc při řemesle	2	1	5	3	6	3	3
pomoc s technikou (mobil, PC, tablet)			2		3	4	3
čtení zpráv, příběhů (děti prarodičům, kteří hůř vidí)	1		4	1	5	3	7

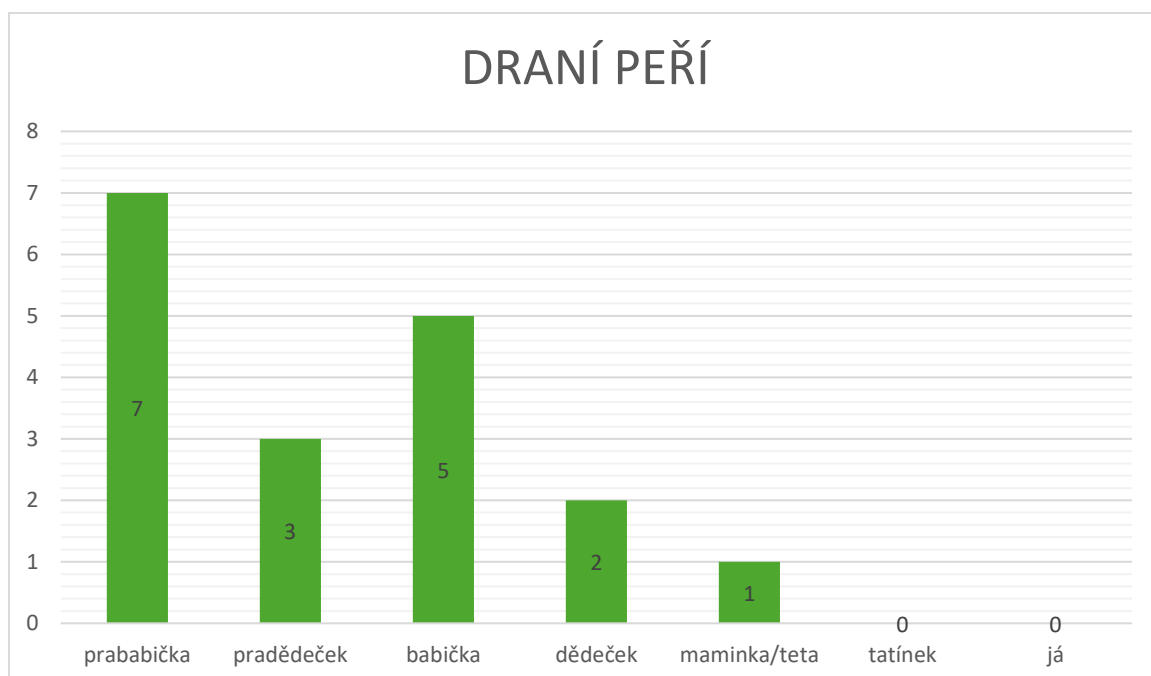
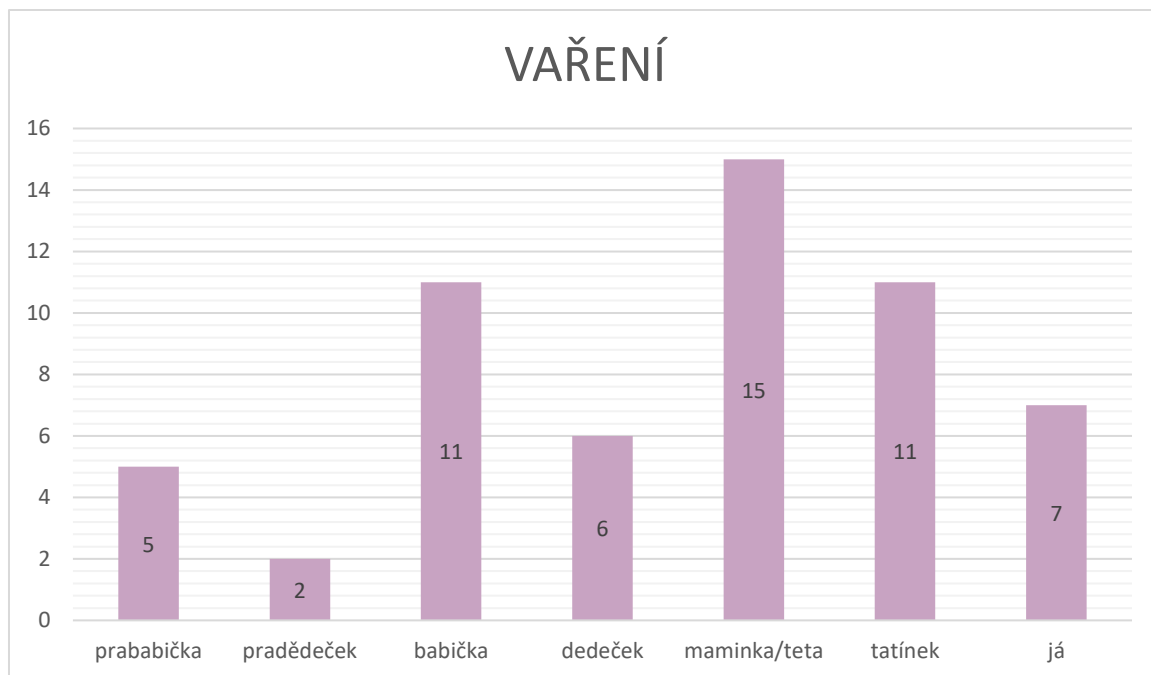

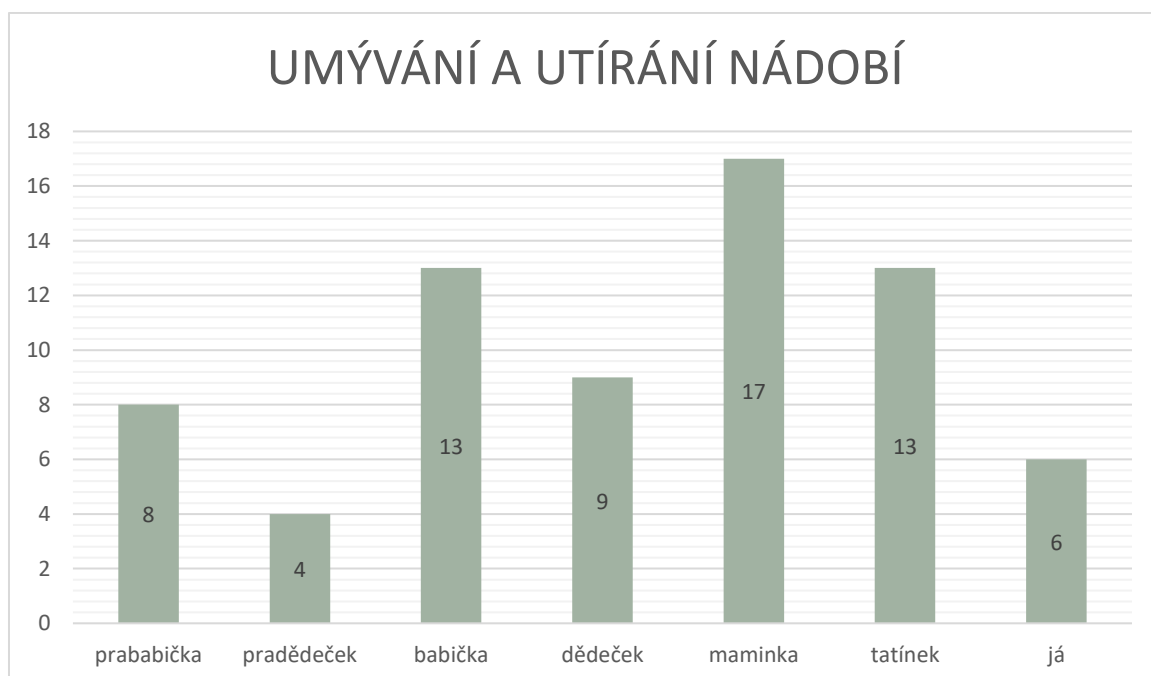
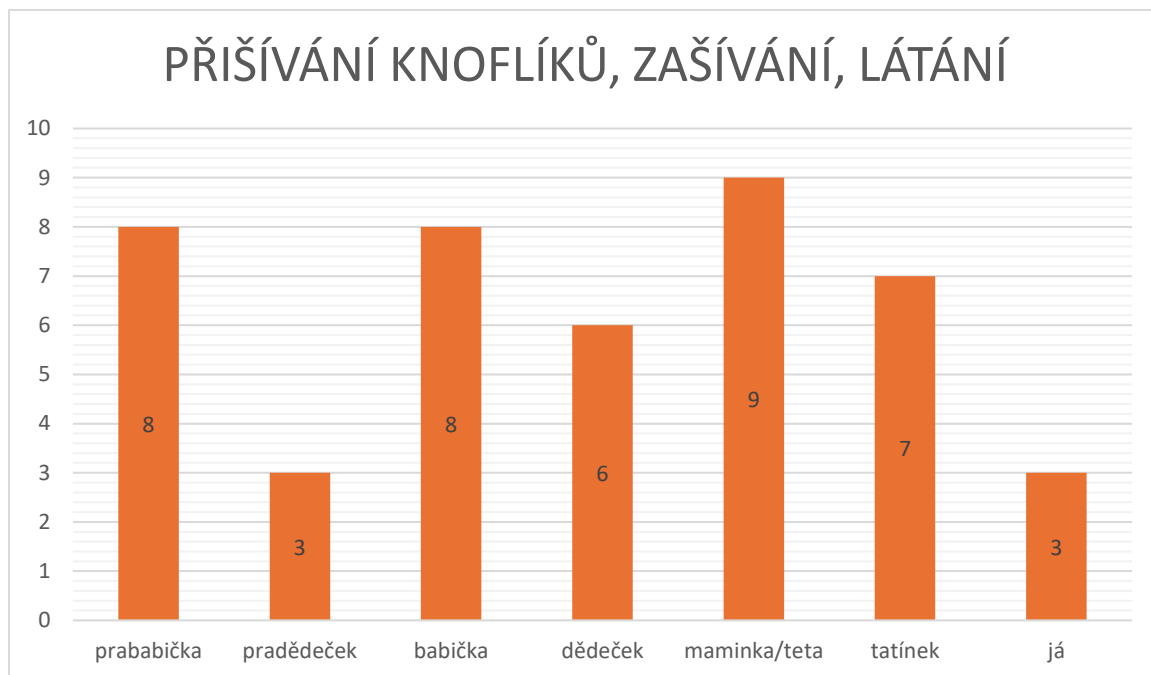
VÝZKUMNÍCI z 2.A

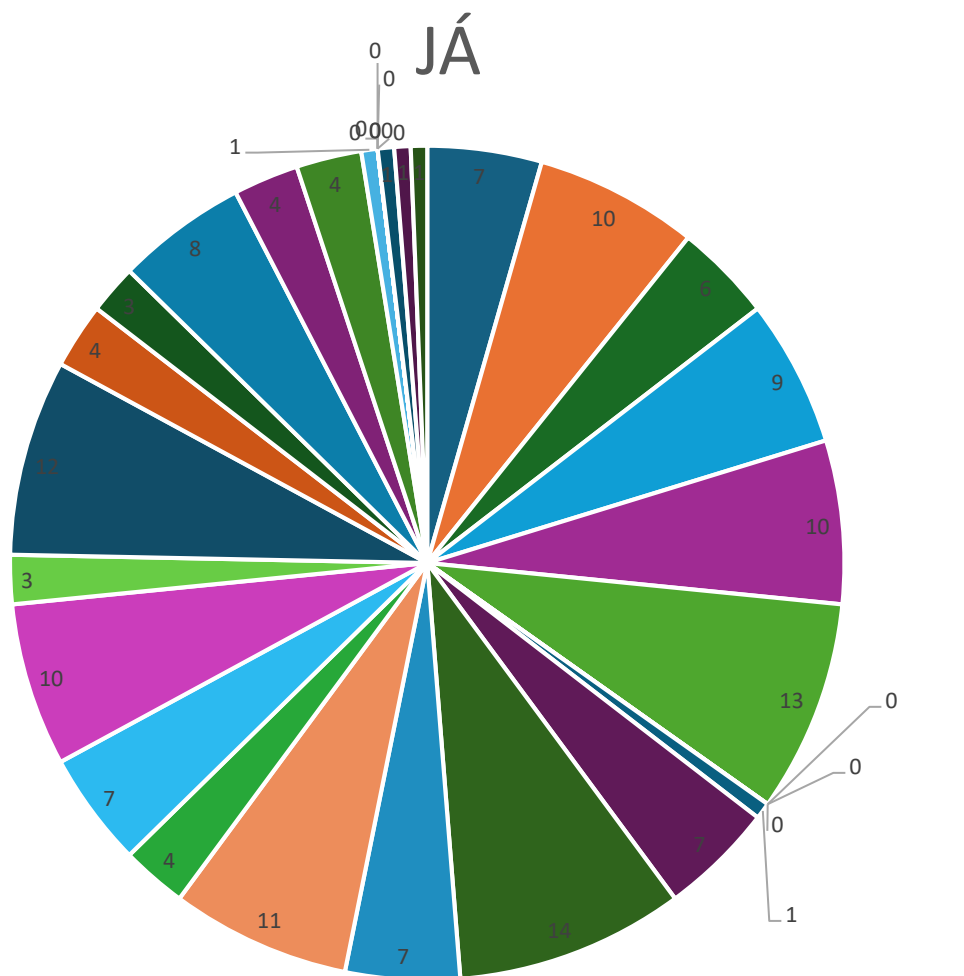
😊 VÝZKUMNÍCI z 2.A 😊

😊 VÝZKUMNÍCI z 2.A 😊

😊 VÝZKUMNÍCI z 2.A 😊

- vaření
- umývání a utírání nádobí
- sekání, rovnání, nošení dřeva
- draní peří
- bělení prádla
- zametání, umývání podlahy
- utírání prachu
- čištění a leštění bot
- péče o domácí zvířata
- pomoc na poli, na zahradě, v sadu
- přišívání knoflíků, zašívání, látání
- pomoc s technikou (mobil, PC, tablet)
- vynášení popela
- mandlování
- krouhání kopřiv dobytku
- zametání dvora (sláma)
- práce s koňmi
- pomoc s úkoly
- nakupování
- prostírání stolu
- sběr lesních plodů, klásků, brambor
- praní
- žehlení
- vysávání
- vynášení odpadků
- péče o sourozence
- pastva
- pomoc při zabíjačce
- pomoc při řemesle
- čtení zpráv, příběhů (děti prarodičům, kteří hůř vidí)
- kuchání ryb
- škubání brambor
- dkydání kurníku, chlěva
- sušení sena na louce
- vyndávání nádobí z myčky
- uklízení auta